

KOOPERATİFLER HAKKINDA UYGULANABİLECEK TÜRK TİCARET KANUNUNDAKİ İDARİ PARA CEZALARININ GÜNCEL TUTARLARI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Kooperatifler; tüzel kişiliğe sahip olan, ortaklarının belirli ekonomik çıkarlarını ve özellikle geçim ya da mesleklerine ait gereksinimlerini parasal ve işgücü katkılarıyla karşılıklı dayanışma, yardım ve kefalet suretiyle temin edip korumak gayesiyle tüzel ve gerçek kişilerce kurulan değişir sermayeli ve değişir ortaklı ortaklıklardır. Kooperatiflere dair usul ve esaslar, kural olarak 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda¹ (KoopK) düzenlenmiş olup, bu Kanun esas itibariyle kooperatiflerin anayasası hüviyetindedir.

Durum böyle olmakla birlikte KoopK'nın 98. maddesinde, **“Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.”** denilmekte, ayrıca aynı Kanunun 89. maddesinde, **“Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecbur olarak tutacakları defterler hakkında 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanır.”** hükmü yer almaktadır. Bunun yanında, mezkûr Kanuna göre kooperatifler, ticaret şirketi olarak kabul edilmektedir. Bu hükümler ve düzenlemeler dolayısıyla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda² (TTK) anonim şirketlere, ticari defterlere ve tacirlere ilişkin öngörülen idari para cezaları kooperatifler hakkında da tatbik olunmaktadır.

İşte bu çalışmada, kooperatifler hakkında uygulanabilecek Türk Ticaret Kanunundaki idari para cezalarının güncel tutarları detaylı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2. Kabahat Kavramı Ve İdari Para Cezaları

Kabahat, kelime anlamıyla uygunsuz davranış, yakışsız, çirkin hareket, suç, töhmet, kusur gibi manalara gelmektedir.³ 5326 sayılı Kabahatler Kanununun⁴ 2. maddesinde de kabahat deyimi,

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

3) Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim-31.01.2025).

4) 5326 sayılı Kabahatler Kanunu, 31.03.2005 tarihli ve 25772 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

“kanunun, karşılığında idari yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık” şeklinde tarif edilmiştir. Bu çerçevede kabahat, suç kapsamına girmeyen ve daha hafif yaptırımlarla tecziye edilen davranışlardır.

Ceza hukukuna dair kurallarda olduğu gibi idari müeyyideler bakımından da hangi fiillerin kabahat kabul edileceği, bunlara tatbik olunacak yaptırımın ölçüsü ve türü, yaptırımın hafifleştirici ve ağırlaştırıcı sebeplerinin belirlenmesi gibi hususlarda kanun yapıcı takdir yetkisini haizdir.⁵ Bu bağlamda, 5326 sayılı Kanununun 16. maddesinde, kabahatlerden dolayı tatbik olunacak idari müeyyideler idari para cezası ve idari tedbirler olarak sayılmış, idari tedbirler ise mülkiyetin kamuya geçirilmesi ile kanunlarda belirtilen diğer tedbirler olarak zikredilmiştir.

O halde, kabahatler için tatbik olunacak müeyyidelerin başında “**idari para cezaları**” yer almaktadır. İdari para cezası, kamu kurumlarının, hukuk düzenine aykırılık oluşturan fiillere bir yargı makamının kararı olmaksızın kanunların açık bir şekilde verdiği yetkiye istinaden, idare hukukuna özgü usullerle doğrudan doğruya bir idari işlemle tatbik ettiği cezalardır.⁶ Dolayısıyla idari para cezaları, kabahat kabul edilen fiilin işlenmesini mani olmaya ilişkin caydırıcılık etkisini haiz olduğu gibi amme bakımından da meydana gelen zararın giderilmesi gayesine de hizmet etmektedir.

İdari para cezaları nispi ya da maktu olabilir. Bunun yanında idari para cezası, yasada üst ve alt sınırı belirtilmek suretiyle de öngörülebilir. Bu halde, idari para cezasının tutarı tespit edilirken failin kusuru ve ekonomik hali ile oluşan kabahatin haksızlık içeriği dikkate alınır. Kooperatifler hakkında da uygulanan **TTK**'daki idari para cezalarının tümü maktu nitelikte idari para cezalarıdır. Başka bir anlatımla, idari para cezalarının meblağı, zikredilen Kanunda sabit bir şekilde tespit edilmiştir.

Yeri gelmişken ifade edelim ki, **TTK**'da öngörülen idari para cezalarına dair öncelikli olarak bu Kanun hükümleri tatbik olunmakta, anılan Kanunda düzenlenmeyen hususlarda ise kabahatlere ilişkin genel kanun olarak kabul edilen 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uygulanmaktadır.

3. Türk Ticaret Kanunundaki Kabahatlerin Güncel Tutarları

TTK'da, idari para cezalarının artırılma oranıyla ilgili olarak bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu Kanundaki para cezalarının artırılması hususunda Kabahatler Kanununun 17/7. maddesi tatbik olunmaktadır. Kabahatler Kanununun zikredilen maddesinde ise; “**İdari para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idari para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz.**” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla, diğer para cezalarında olduğu gibi **TTK**'daki idari para cezaları da, her takvim yılı başından muteber olmak üzere o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun⁷ mükerrer 298. maddesine⁸ istinaden Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ilan edilen yeniden değerlendirme oranında **(yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında Ekim ayı dâhil bir önceki yılın aynı dönemine göre Devlet İstatistik Enstitüsünün Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranında)** artırılmaktadır.

5) Anayasa Mahkemesinin 01.11.2017 tarihli ve E.2017/142, K.2017/150 sayılı kararı.

6) Burcu Erdiç, *İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması*, Ankara Barosu Dergisi, 2012/2, s.249.

7) 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 10-12.01.1961 tarihli ve 10703-10705 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanmıştır.

8) 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298. maddesinin (B) fıkrasında, “Yeniden değerlendirme oranı, yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim ayı dâhil) bir önceki yılın aynı dönemine göre Türkiye İstatistik Kurumunun Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksinde meydana gelen ortalama fiyat artış oranıdır. Bu oran Maliye Bakanlığınca Resmî Gazete ile ilan edilir.” denilmektedir.

TTK'nın 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe girdiği göz önünde bulundurulduğunda, bu Kanunda yer alan idari para cezaları yıllar itibariyle; 2013 (%3,93), 2014 (%10,11), 2015 (%5,58), 2016 (%3,83), 2017 (%14,47), 2018 (%23,73), 2019 (%22,58), 2020 (%9,11), 2021 (%36,20), 2022 (%122,93) ve 2023 (%58,46) artırılarak uygulanmıştır. 2024 yılı için ise yeniden değerlendirme oranı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği⁹ (Sıra No: 574) ile %43,93 olarak ilan edilmiştir. Bu halde, TTK'da yer alan idari para cezalarının, 2025 yılında anılan oranda artırılarak uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla, TTK'daki idari para cezalarının 1 Ocak 2025 – 31 Aralık 2025 tarihleri arasında tatbik olunacak tutarlarının, 2024 yılında uygulanan ceza tutarı dikkate alınarak, 574 sıra sayılı Tebliğ'de yer alan söz konusu oranda artırılması icap etmektedir.

Bu açıklamalar kapsamında, kooperatifler hakkında da uygulanan TTK'daki idari para cezalarının 2025 yılı meblağları aşağıda gösterilmiştir:

	Yaptırımı İdari Para Cezası Olan Kabahat	TTK'nın İlgili Hükümü	TTK'da Yer Alan İdari Para Cezası Meblağı (TL)	01.01.2025 - 31.12.2025 Tarihleri Arasında Tatbik Edilecek Ceza Meblağı (TL)
1	Ticaret sicili müdürünce verilen süre içinde kooperatifin tescil isteminde bulunmaması veya tescilden kaçınma sebeplerini bildirmemesi	33/2	1.000	17.686
2	Kooperatifçe ticaret siciline tescil ve kayıt için gerçeğe aykırı beyanda bulunulması	38/1	2.000	35.416
3	Kooperatifin ticaret unvanına ilişkin TTK'da öngörülen esaslara aykırı davranması ¹⁰	51/2	2.000	35.416
4	Ticari defterlerin üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede kooperatifin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutulmaması	562/1-a	4.000	70.920
5	Kooperatif faaliyetlerinin oluşumu ve gelişmesinin ticari defterlerden izlenememesi	562/1-a	4.000	70.920
6	Kooperatifin, kooperatifle ilgili olarak gönderdiği her türlü belgenin kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamaması	562/1-b	4.000	70.920
7	Kooperatifçe tutulan ticari defterlerin açılış ve/veya kapanış onaylarının yaptırılmaması	562/1-c	4.000	70.920
8	Ticari defterlerin TTK'nın 65. maddesine uygun olarak tutulmaması - Defterlerin Türkçe tutulmaması - Defterlerde, kısaltmaların, harflerin, rakamların ve sembollerin kullanılması halinde bunların anlamlarının açıkça belirtilmemesi - Defterlere yazımların ve diğer gerekli kayıtların eksiksiz doğru, zamanında ve düzenli olarak yapılmaması - Defterlere yapılan bir kaydın, önceki içeriği belirlenemeyecek şekilde çizilmesi ve değiştirilmesi - Defterlerde, kayıt sırasında mı yoksa daha sonra mı yapıldığı anlaşılmayan değiştirmelerin yapılması	562/1-d	4.000	70.920
9	TTK'nın 66. maddesindeki usule aykırı olarak envanter çıkarılması	562/1-e	4.000	70.920
10	Saklanması zorunlu olan belgelerin, sadece görüntü veya başkaca bir veri taşıyıcısı aracılığıyla ibraz edilebildiği durumlarda bu belgelerin bastırılarak veya okunabilen kopyaları sunulurken ibraz edilmemesi	562/1-f	4.000	70.920
11	Finansal tabloların, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan muhasebe standartlarına göre tanzim edilmemesi	562/2	4.000	70.920

9) Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:574), 27.11.2024 tarihli ve 32735 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

10) Bahsi geçen kabahat ile ilgili olarak TTK'nın 51/2. maddesinde, "39 ilâ 45 inci veya 48 inci maddeleri ihlal edenler, ikibin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılır." denilmektedir. Mezkûr hükümde, idari yaptırıma bağlanan fiiller ayrı ayrı sayılmamış, TTK'nın belli hükümlerine atıfta bulunulmuştur. Dolayısıyla, atıf yapılan maddelerdeki her fiile aykırı hareket için idari yaptırım öngörülmüştür.

4. İdari Para Cezalarının Uygulanma Kuralları

TTK'da yer alan idari para cezalarının muhatabı tacirdir. O halde idari para cezası kooperatif tüzel kişiliği hakkında tatbik olunur. Fakat idari para cezası kooperatifçe ödenmekle birlikte kooperatif, anılan ceza dolayısıyla yönetim kurulu üyelerine rücu edebilir. Rücu kararını alma yetkisi ise kooperatif genel kuruluna aittir.

TTK md 562/14'te, bu Kanundaki idari para cezalarının, farklı bir düzenleme olmayan hallerde, mahallin en büyük mülki amirince verileceği ifade edilmiştir. Mahallin en büyük mülki amiri ise illerde vali, ilçelerde kaymakamdır. Kooperatif hakkında idari para cezası tatbik edecek makam kooperatif merkezinin bulunduğu yere göre tespit edilir. Bu durumda idari para cezası, kooperatifin merkezi ilde ise valiler, ilçe sınırları içinde ise kaymakamlarca verilir.

Öte yandan, TTK'da düzenlenen kabahatler, idari yaptırım kararı uygulanmasına kadar birden fazla işlendiği takdirde, idari para cezasının muhatabı olan kooperatife bir idari para cezası tatbik edilir ve ilgili hükme göre kesilecek ceza iki kat artırılır. Lakin söz konusu kabahatin işlenmesiyle birlikte bir menfaat temin edilmiş ya da zarara neden olmuşsa uygulanacak idari para cezasının miktarı ilgili menfaat yahut zararın üç katından az olamaz (**TTK md. 562/15**).

Sözü edilen hükümde yer alan “**verilecek ceza iki kat artırılır**” ifadesi doğrultusunda ağırlaştırılmış para cezası meblağı şu şekilde hesaplanır. Temel ceza meblağı ile mezkûr cezanın iki katının karşılığı olan tutar toplanır.

Örneğin; 2025 yılı ile ilgili para cezası hesap edilirken, temel ceza miktarı 70.920 TL olan cezalarda bu miktara temel cezanın iki katı olan 141.840 TL eklenir ve ağırlaştırılmış idari para cezasının miktarı 212.760 TL olarak tespit edilir.

Bu kapsamda, kooperatifçe TTK'daki kabahatlerin birden fazla işlenmesi halinde, bu Kanunda yer alan idari para cezası iki kat artırılarak uygulanır. İdari para cezalarının artırımlı tatbikinde, cezanın verilme tarihi değil, kabahatin işlendiği tarih esas alınır.

Diğer taraftan, kendilerine idari para cezası tatbik olunan kooperatifler, kararın tebliğ edildiği günden itibaren en geç 15 gün içinde sulh ceza hâkimliğine başvuruda bulunabilir. Söz konusu sürede başvuruda bulunulmaması halinde uygulanan idari para cezası kararı kesinleşir (**Kabahatler Kanunu md. 27**).

Para cezasının tutarı 15.000-TL'yi aştığından, sulh ceza hâkiminin kararının öğrenildiği tarihten itibaren iki hafta içinde bu karara itiraz edilebilir. İtiraz üzerine verilen karar ise kesindir. (**5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu¹¹ md. 272, Kabahatler Kanunu md. 28/10**).

Yeri gelmişken ifade edelim ki, TTK'daki kabahatlerden dolayı idari para cezası uygulamaya yetkili kamu görevlisi, ilgilinin rızasının olması durumunda cezanın tahsilatını derhal kendisi yapabilir.

Öte yandan, idari para cezasının, kanun yoluna gitmeden önce (**tebliğden itibaren 15 gün içinde**) ödeyen kooperatiften bunun dörtte üçü (**%75'i**) tahsil edilir.

Ancak ödemenin peşin yapılması, karara karşı kanun yoluna gitmeye engel olmaz. Kooperatifin ekonomik durumunun uygun olmaması durumunda idari para cezasının, ilk taksitinin peşin olarak ödenmesi şartıyla, dört eşit taksit halinde ve bir yıl içinde ödenmesi kararlaştırılabilir. Taksitler tam ve zamanında ve ödenmediği takdirde, cezanın kalanının tamamı tahsil olunur (**Kabahatler Kanunu md. 17/3-4**).

11) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

5. Sonuç

1163 sayılı Kooperatifler Kanununda yer alan atıf dolayısıyla ve kooperatiflerin tacir sıfatını haiz olması hasebiyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda öngörülen kabahatler kooperatifler tarafından da işlenebilmektedir. **TTK**'daki kabahatlerin müeyyidesi ise idari para cezası olarak tanzim edilmiştir. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uyarınca **TTK**'da maktu olarak yer alan idari para cezaları, her yılbaşından itibaren bir önceki yıla dair Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından duyurulan yeniden değerlendirme oranında artırılarak tatbik olunmaktadır. Adı geçen Bakanlık tarafından 2025 yılında uygulanacak yeniden değerlendirme oranı %43,93 (*yüzde kırküçvirgüldoksanüç*) olarak ilan edilmiştir.

Bu durumda, **TTK**'da tutarı 1.000 TL, 2.000 TL ve 4.000 TL olarak gösterilen ve kooperatifler hakkında da uygulanan idari para cezaları, sırasıyla 1 Ocak 2025-31 Aralık 2025 tarihleri arasında 17.686 TL, 35.416 TL ve 70.920 TL olarak tatbik olunacaktır. Bahsi geçen cezalar, mahallin en büyük mülki amirince (**ilçelerde kaymakamlar, illerde valiler**) verilir. **TTK**'da tanımlanan kabahatlerden birinin idari para cezası verilinceye kadar birden fazla işlenmesi durumunda, kooperatife bir idari para cezası verilir ve bu ceza iki kat artırılır.

Kaynakça

213 sayılı Vergi Usul Kanunu (10-12.01.1961 tarihli ve 10703-10705 sayılı R.G.'ler).

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (17.12.2004 tarihli ve 25673 sayılı R.G.)

5326 sayılı Kabahatler Kanunu (31.03.2005 tarihli ve 25772 sayılı mükerrer R.G.).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).

Anayasa Mahkemesinin 01.11.2017 tarihli ve E.2017/142, K.2017/150 sayılı kararı.

Erdoğan, Burcu, İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması, Ankara Barosu Dergisi, 2012/2.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:574) (27.11.2024 tarihli ve 32735 sayılı R.G.).

<http://www.tdk.gov.tr>